

Een boeiend strand voor iedereen Nieuwe folder over strandreiniging

Kathy Belpaeme

Het coördinatiepunt voor Geïntegreerd beheer van Kustgebieden (GBKG) en het Vlaams Instituut voor de Zee brachten in opdracht van de ambtelijke taakgroep GBKG een folder uit over strandreiniging. In de folder wordt aandacht besteed aan de voordelen van handmatig reinigen. Ze bevat ook leuke weetjes en tips voor de strandbezoeker en een originele aquarel van Martine Le Comte.

De folder is bedoeld voor sensibilisatie van de kustgemeenten en van de strandbezoeker. In dit artikel wordt een overzicht gegeven van de voornaamste zaken uit de folder en worden enkele bedenkingen geformuleerd in verband met strandreiniging.

Proper strand

Het hele jaar door vinden bezoekers met verschillende interesses de weg naar het strand: wandelaars, zonnekloppers, kastelenbouwers, schelpenverzamelaars, vogelkijkers, joggers, strandjutters, noem maar op.

De kustgemeenten zien graag veel volk komen, en proberen te zorgen voor een proper en aantrekkelijk toeristisch strand.

Maar niet iedereen heeft hetzelfde idee over "proper". Voor sommigen betekent het een strand zonder plastic, blikjes, vaten, piepschuim, karton of ander afval dat door de mens achtergelaten wordt. Anderen verstaan onder "proper" een maagdelijk wit strand met niets dan zand. Dus waar echt alles weggenomen wordt, ook zeewier, schelpjes, krabbenschilden, of ander materiaal dat door de zee wordt afgezet in deloedlijn.

Helaas beseffen nog weinigen dat deloedlijn net heel boeiend en nuttig is. En precies dat willen de auteurs met de folder duidelijk maken.

Strandreiniging in België

Mogelijkheden voor de toekomst: handmatig als het kan, machinaal als het moet.

In de zomermaanden gebeurt de strandreiniging in alle Belgische kustgemeenten machinaal. De eerste strandreiniger deed z'n intrede in 1982. Elke gemeente heeft ondertussen een eigen machine aangekocht. De machine werkt snel en efficiënt, de stranden worden dagelijks kraaknet gemaakt voor de strandbezoekers.

In alle gemeenten wordt de intensiteit en manier van strandreiniging aangepast aan het seizoen. Sommige gemeenten gebruiken bijvoorbeeld grotere mazen in de winter dan in de zomer. In de winter is de frequentie van machinale reiniging een stuk minder. Bij sommigen enkel uitzonderlijk, in andere gemeenten wordt de machinale reiniging teruggeschroefd tot één maal per week i.p.v. dagelijks. Maar toch wordt in de praktijk vastgesteld dat het reinigen wel eens te intensief gebeurt: zelfs al is het strand niet echt "vuil", toch wordt de machine van stal gehaald.

De eigenaar van het strand, de Vlaamse overheid, wenst te gaan naar een nieuw evenwicht tussen handmatig en machinaal reinigen. Op de meest toeristische stranden moet er tijdens de zomermaanden ruimte zijn voor een snelle mechanische reiniging. Dit strand wordt dan immers vooral gebruikt om te zonnen, te luieren en te spelen. Maar tijdens de winter én op stranden verder weg van de toeristische drukte kan selectieve, handmatige opruiming van kunstmatig afval een betere oplossing bieden.

In enkele gemeenten zijn die nu reeds stukken die enkel handmatig gereinigd worden. Bijvoorbeeld in De Panne en Oostende. Het gaat meestal over delen van het strand tegenover natuurgebieden of gebieden zonder bebouwing. Maar hopelijk kan het aantal zones in de toekomst nog uitgebreid worden. Zo is er een recent kleinschalig initiatief in Koksijde opgestart.

Waarom wil men streven naar zo'n nieuw evenwicht?

Een beter evenwicht is gunstig voor

het toerisme, want de "explorerende" toerist zal op de handmatig gereinigde stukken steeds zijn gading vinden. En zal er dus met plezier blijven terugkomen. Het hele jaar door.

en voor de kust zelf De reinigingsmachine wat minder vaak van stal halen, draagt ook bij tot een gezonde kustverdediging. Een strand dat minder vaak geharkt wordt, is minder gevoelig voor erosie door wind en water. Want heb je ook al gemerkt dat het zand soms veel meer stuift dan anders? De machine maakt het zand veel losser, waardoor het dus gaat stuiven. Zand in je sandwich, in je oren en haar zijn het resultaat. Als de machine er niet passeert, kunnen specifieke planten zoals zeeraket, stekend loogkruid en zeepstelein zich makkelijker vestigen op het hoogste deel van het strand. Op die manier ontstaat niet alleen een specifiek leefgebied voor typische planten en dieren, maar wordt ook een natuurlijke duinvorming en kustverdediging mogelijk gemaakt.

en voor het milieu. De vloedlijn vormt een heerlijk maal voor vogels zoals meeuwen, strandleeuwerik, sneeuwgorst, steenlopers, krabben en kleine beestjes. Ook

bevat de vloedlijn heel wat materiaal die gebruikt wordt voor wetenschappelijke monitoring. Denk maar aan de met olie besmeurde vogels.

Enkele bedenkingen

1. Manuele reiniging vergt een bijkomende personeelsinspanning en een andere opvatting over "netheid"

De kustgemeenten zijn niet onverdeeld enthousiast over het voorstel om meer stukken van het strand manueel te reinigen. Twee aspecten zijn hierbij doorslaggevend.

Ten eerste zou (meer) handmatig opkuisen een verhoogde personeelsinzet en engagement van het personeel vergen. En het personeel zelf gebruikt misschien ook liever die machine dan te werken met een prikker en te sleuren met vuilniszakken.

Het zou bijzonder nuttig zijn te weten hoe veel tijd nodig is om een strand manueel te reinigen en misschien kan het systeem wel geoptimaliseerd worden. Een steekproef of proefproject zou dergelijke informatie kunnen aanleveren.

Navraag bij de Syndicat intercommunal des dunes de Flandres (Frankrijk) leerde dat de manuele reiniging van een kilometer strand per dag 3,6 uur werk vergt.

Eventueel kunnen sociale tewerkstellingsprogramma's voor deze arbeidsintensieve taken oplossingen aanreiken. Dit is te vergelijken met het systeem van de landschapswacht en de duinenwacht.

Ten tweede is er het imago van de gemeentelijke stranden. De gemeenten veronderstellen dat de toeristen zullen kiezen voor de gemeente met het meest nette strand. Inderdaad, de badgast vindt afval op het strand storend en vies. Zeker voor de zeer toeristische stukken is een machinale reiniging in de zomermaanden de beste oplossing. Maar op minder drukke strandzones kan het organisch materiaal eigenlijk gewoon blijven liggen, en kan enkel het zwerfvuil verwijderd worden.

Er zou in elk geval bespaard kunnen worden door slechts dan te reinigen als het ook echt nodig is. Nu gebeurt het dikwijls routine matig, ook op momenten dat het niet nodig is.

2. Het belang van sensibilisatie

Een belangrijke opdracht ligt ook in het sensibiliseren van de strandbezoeker. We kunnen het deels vergelijken met de discussie over gebruik van pesticiden. Ook in dit debat zal de burger duidelijk gemaakt moeten worden dat natuurlijk materiaal niet per se vies is. Schelpen, zeewier, en allerhande natuurlijk dood en levend organisch materiaal horen gewoon thuis op het strand. In een bos gaat men toch ook niet alle bladerval wegnemen?

En wat het "echte afval" betreft kunnen we de strandbezoeker hopelijk sensibiliseren om dit niet zomaar op het strand achter te laten, maar terug mee te nemen naar huis, of

in de voorziene vuilnisbakken te gooien. Hoe minder afval er ligt, hoe minder de machine zal moeten rijden.

3. Kostprijs van mechanische en handmatige strandreiniging

De vraag kan gesteld of handmatig reinigen nu zoveel duurder zou uitvallen dan machinaal reinigen. Een aantal kostenposten vervallen of verminderen namelijk bij handmatig reinigen: het onderhoud van de machine, de brandstofkost, minder kosten voor natransport en verwerking omdat er hoe dan ook geen afbreekbaar materiaal zal verwijderd worden. Hierbij gaan we er wel van uit dat de gemeente hoe dan ook over een machine beschikt om in te zetten op de meest toeristische zones, maar misschien kan wel een lichter toestel aangekocht worden (dus goedkoper!) of kan overgegaan worden tot een systeem waarbij de machine gehuurd wordt, zoals in Nederland. De Nederlandse kustgemeenten kopen zelf geen strandreiniger, maar huren de machine, (soms inclusief een loonwerker), en rijden enkel als het echt nodig is. Meestal dus enkel in het zomerseizoen.

Uiteraard zal wel de personeelskost stijgen indien meer handmatig gereinigd wordt, maar een meer selectieve reiniging kan die stijging binnen de perken houden. Zo kan de gemeente na een storm bijvoorbeeld werk sparen. Gewoon door het afbreekbaar afval naar de laagwaterlijn te brengen. De natuurlijke schoonmaakploeg van golven, vogels, bacteriën, insecten etc. zal het afval gratis verwerken. Enkel het niet-afbreekbaar materiaal kunnen zij niet de baas. Dat moeten de gemeenten dus zelf opruimen.

4. U vraagt, de machine draait

Strandreinigingsmachines kunnen volgens verschillende eisen geproduceerd en afgesteld worden. Sommige gemeenten passen hun instelling aan naargelang het seizoen, de weersomstandigheden (droog of nat) of de hoeveelheden afval. Misschien is het mogelijk om via de eigenaar van de stranden, de afdeling Waterwegen Kust, een aantal voorwaarden voor de strandreiniging uit te werken.

Als alle gemeenten de reiniging op eenzelfde manier uitvoeren, zal de vrees een "vuiler" imago te hebben dan de buurgemeente verdwijnen.

Misschien ligt er ook een mogelijkheid tot samenwerken met de producenten van strandreinigingsmachines. Deze kunnen de afstelling en eigenschappen aanpassen aan de wensen van de klant. Wil de klant dat het kleinste houtsnippertje verwijderd wordt, dan kan dit. Maar anderzijds kan een aangepaste afstelling ook toelaten dat een minimale hoeveelheid zand meegenomen wordt tijdens het reinigen, en dat nagenoeg alle schelpen heelhuids op het strand achterblijven.

5. Een boeiend strand voor allen: een uitdaging voor de gemeenten

De strandreiniging in België is de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Via de milieuraden en verantwoordelijken in de gemeentebesturen kunnen pilootprojecten

opgestart worden om de haalbaarheid van manuele reiniging te toetsen en een aantal vooroordelen de wereld uit te helpen. Bovendien zou ook via informatie panelen aan de strandbezoeker kunnen duidelijk gemaakt worden dat een bepaald stuk strand niet meer machinaal gereinigd wordt, en dat je er dus allerlei aanspoelsels vanuit zee kunt verwachten.

Tenslotte kunnen de lezers van de Strandvlo een belangrijke signaalfunctie hebben. Wil je in de toekomst (meer) stukjes om te strandvlooiën, sensibiliseer dan vrienden, gemeente en toeristen. Een boeiend strand voor iedereen, dat verdienen we.

De folder "Over afval en afval. Tips voor een beter strandbeheer" kan aangevraagd worden bij het coördinatiepunt voor Geïntegreerd beheer van kustgebieden (kathy.belpaeme@vliz.be, 059/34.21.47) of bij VLIZ (info@vliz.be, 059/34.21.30).